स्नेहभावने। स्वाभाविकद्रवत्वञ्च अदृष्टे शब्द एव च" भाषा० उक्तेषु गुणभेदेषु।

विशेषण न० विशिष्यतेऽनेन वि+शिष-ल्युट्। भेदकधर्मे गुणक्रियादौ यथा नीलम् उत्पलं चलो गौरित्यादौ गुणक्रियादिर्भेदकधर्मः।

विशेषणञ्च त्रिविधं व्यावर्त्तकं विधेयं हेतुगर्भञ्च। तत्राद्यं नीलो घट इत्यादौ नीलः, द्वितीयं पर्वतो वह्निमान्" अत्र वह्निर्विधेयविशेषणम्। "न्यक्कारो ह्ययमेव मे यदरयः" इत्यादौ लक्कारोविधेयः। तृतीयं यथा सुरापः पततीत्यादौ सुरापानं हेतुगर्भविशेषणम्। तस्य भावः तल्। विशेषणताप्रकारताख्यविषताभेदे स्वरूपसम्बन्धविशेषे च स्त्री। स च तत्पदजन्यबोधविषयत्वेन शक्तिविषयत्वरूपः। अभावप्रत्यक्षे सन्निकर्षभेदे च। यथा घटाभाववद् भूतलमित्यादि चाक्षुषप्रत्यक्षे भूतलांशे घटाभावस्य विशेषणता सन्निकर्षः। "विशेषणतया तद्वदभावानां ग्रहो भवेत्" भाषा०। सा च नानाविधा यथोक्तं

"यद्यपि विशेषणता नानाविधा तथाहि भूतलादौ घटाभावः संयुक्तविशेषणतया गृह्यते, संख्यादौ रूपत्वाद्यभावः संयुक्तसमवेतविशेषणतया, संख्यात्वादौ रूपाद्यभावः संयुक्तसमवेतविशेषणतया, शब्दाभावः केवलश्रोत्रावच्छिन्नविशेषणतया। कत्वादौ खत्वाद्यभावः श्रोत्रावच्छिन्नसमवेतविशेषणतया। एवं कत्वावच्छिन्नाभावे खत्वाभावादिकं विशेषणविशेषणतया। एवं घटाभावादौ पटाद्यभावः संयुक्तविशेषणविशेषणतया। एवमन्यदप्यूहं तथापि विशेषणतात्वरूपेणैकैव सा गण्यते। अन्यथा षोढा सन्निकर्ष इति प्राचां प्रवादो व्याहन्यतेति" सि० मुक्ता०। "प्रत्यक्षं समवायस्य विशेषणतया भवेत्" भाषा० उक्तेः समवायप्रत्यक्षसन्निकर्षभेदे च।

विशेषणासिद्ध पु० विशेषणेनासिद्धः। हेत्वाभासभेदे यो हेतुः विशेषणविशिष्टः सन् पक्षे न तिष्ठति तादृशे हेतौ यथाशब्दो नित्यः द्रव्यत्वे सत्यस्मार्शत्वात् इत्यादौ द्रव्यत्वरूपविशेषणस्य शब्दे बाधात् तथात्वम्।

विशेषविधि पु० विशेषे विधिः। सामान्यविशेषयोर्मध्ये विशेषगोचरे विधाने यथा ब्राह्मणेभ्यो दधि दीयतां कौण्डिन्याय तक्रमित्यत्र कौण्डिन्यस्य ब्राह्मणविशेषत्वेन तद्विषये दधिदानापवादेन तक्रदानविधिः। "अल्पः स्याद् विषयो यस्य स विशेषविधिर्मतः" व्या०का०। [कृते च।

विशेषित त्रि० वि+शिष-णिच-क्त। १भेदिते २विशेषणयुक्ते

विशेषोक्ति स्त्री अर्थालङ्कारभेदे अलङ्कारशब्दे ४०५ पृ० दृश्यम्।

विशेष्य त्रि० विशिष्यते भेद्यते गुणादिभिरसौ वि+शिष-कर्मणि ण्यत्। गुणादिभिर्भेद्ये १व्यवच्छेद्ये पदार्थे २धर्मिणि च। तस्य भावः तल्। विशेष्यता विषताविशेषे स च तज्ज्ञानीयवत्किञ्चित्प्रकारतानिरूपितः संसर्गविषताभिन्नः विषयताविशेषः इति प्राञ्चः। तत्र समानाधिकरणा प्रकारता विशेष्यता च एकैवेति जगदीशः। तयोर्भिन्नत्वम् अवच्छेद्यावच्छेदकभावश्चेति गदाधरः। यथा घटाभाववद् भूतलमित्यादौ घटनिष्ठप्रकारतानिरूपिता या अभावनिष्ठा विशेष्यता सैव तदवच्छेद्या वा या अभावनिष्ठा प्रकारता तन्निरूपिता भूतलनिष्ठविशेष्यतेति प्राञ्चः। स्वरूपसम्बन्धविशेष इत्यन्ये।

विशेष्यासिद्ध पु० स्वरूपासिद्धे हेत्वाभासभेदे। यो हेतुः स्वघटकविशेष्यस्वरूपः पक्षे न तिष्ठति तादृशे हेतौ यथाशब्दो नित्योऽस्मार्शत्वे सति द्रव्यत्वादित्यादौ अत्र अस्मार्शत्वविशिष्टं द्रव्यत्वं हेतुः तत्र विशिष्यं द्रव्यत्वं शब्देऽसिद्धमिति स्वरूपासिद्धो हेतुः।

विशोक पु० विगतः शोकः यस्मात् यस्य वा। १अशोकवृक्षे राजनि०। २शोकरहिते त्रि०। योगशास्त्रोक्ते ३चित्तवृत्तिभेदे स्त्री। "विशोका वा ज्योतिष्मती" पात०सू०। "विशोका विविधविषयतीति" विवरणम्।

विशोधनी स्त्री विशुध्यतेऽनया शुध-ल्युट् ङीप्। १दन्तीवृक्षे राजनि०। भावे ल्युट्। २शोधने न०। वि+शुध-ल्यु। २शोधनकारके त्रि०। "प्रायश्चित्तं विशोधनम्" स्मृतिः।

विशोधिन् त्रि० वि+शुध-णिच्-णिनि। १शोधनकारके २नागदन्त्यां राजनि० स्त्री ङीप्।

विश्न पु० विश-दीप्तौ भावे नङ्। दीप्तौ सि०कौ०। [अमरः

विश्र(श्रा)णन न० वि+श्रण-णिच्-ल्युट् वा वृद्धिः। दाने

विश्रब्ध त्रि० वि+श्रन्भ-क्त। विश्वस्ते "विश्रब्धं परिचुम्ब्यजातपुलका" सा०द०। २शान्ते ३अनुद्धते त्रि० हेमच० ४गाढे त्रि० मेदि०। [वृत्तव्यापारस्यावसाने च भरतः।

विश्र(श्रा)म पु० वि+श्रम-घञ् वा वृद्धिः। १विरामे प्र-

विश्रम्भ पु० वि+श्रन्भ-घञ्। १विश्वासे अमरः। २प्रणये ३केलिकलहे मेदि० ४वधे च विश्वः।

विश्राव पु० वि+श्रु-घञ्। १प्रसिद्धौ अमरः २ख्यातौ च।

विश्रुत पु० वि+श्रु-क्त। १विख्याते अमरः। २विशेषेण श्रुते च